

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

**ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Випуск 183

Частина IV

Черкаси - 2010

ЗМІСТ

Андріяко Ю. В., Россоха М. Ю., Семеріков С. О. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМ ПРОЦЕСОМ У ВНЗ	5
Архипова С. П. СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ.....	11
Архипова С. П., Скорик Я. М. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	16
Атаманчук Ю. М., Десятов Т. М., Семеріков С. О. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ВНЗ ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	20
Безух Ю. С. КАЗКА ЯК ЗАСІБ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ США.....	26
Белецька І. В. ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВИХ ЦЕНТРІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ.....	29
Гагарін М. ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ ЯК ЗАСОБУ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	34
Гордієнко Н. В. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ДО РОБОТИ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ СІМЕЙ	39
Гриценко Т. Є. ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРОДУКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА	45
Давидова Ж. В. СТВОРЕННЯ ДУХОВНО-НАСИЧЕНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ	48
Загнибіда Р. П. ХАРАКТЕРИСТИКА ЧИННИКІВ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ	52
Іщенко М. П. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ.....	55
Іщенко О. М. ШЛЯХИ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ.....	58
Кардаш І. ВПЛИВ БАТЬКІВ НА ВИХОВАННЯ ДУХОВНОСТІ ДИТИНИ.....	62
Коломієць О. Г. РОЛЬ КОНСУЛЬТУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА.....	67

ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВИХ ЦЕНТРІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ

У статті розкривається діяльність культурно-дозвіллевих центрів з організації дозвілля молоді. Діяльність дозвіллевих установ повинна бути направлена на створення найсприятливіших, оптимальних умов для відпочинку, для розвитку духовних і творчих здібностей молодого людини.

Ключові слова: *молодь, дозвілля, культурно-дозвіллева діяльність, культурно-дозвіллеві центри, соціально-культурні центри.*

Сьогодні діяльність культурно-дозвіллевої установи повинна вирішувати, перш за все, соціальні проблеми в регіоні, пропонуючи нові моделі способу життя. Сфера дозвілля сьогодні стає зосередженням таких соціальних проблем, які суспільство не може вирішити в інших сферах життєдіяльності (наркоманія, алкоголізм, злочинність, проституція та ін.). Звичайно, це не означає, що дозвіллева діяльність повною мірою здатна виконати дане соціальне замовлення, але запропонувати альтернативні, соціально-значущі дозвіллеві програми клубна сфера зобов'язана. Діяльність дозвіллевих установ повинна бути направлена на створення найсприятливіших, оптимальних умов для відпочинку, для розвитку духовних і творчих здібностей молодого людини.

Установи культури додають спільній соціально-культурній діяльності молодих людей якісну визначеність, значущість, як для окремої особи, так і для груп людей, для суспільства в цілому. При цьому відбувається розвиток соціальної

активності і творчого потенціалу, формування культурних запитів і потреб, організація різноманітних форм дозвілля і відпочинку, створення умов для духовного розвитку і якнайповнішої реалізації молоді особистості у сфері дозвілля. У цьому якраз і полягає призначення установи культури, як соціально-культурного інституту. Основна функція, якою полягає в організованому об'єднанні людей, для спільної діяльності по задоволенню культурних потреб людини і вирішенню конкретних соціально-культурних задач.

До таких реально діючим, динамічно розвивається соціально-культурним інститутом відносяться сучасні культурно-дозвіллі центри. Вони є важливою ланкою клубної структури [1; 2]. Ідея їх створення виникла не випадково. Реальні процеси розвитку інтересів і устремлінь людей у сфері вільного часу вимагають нового підходу до організації їх культурно-дозвіллі діяльності, розширення її змістовних і управлінських основ. Особливо потрібно наголосити на наявності трьох головних параметрів, які є основою створення центрів дозвілля: власне культурного, відображає культурну ситуацію в регіоні; соціального, характеризує тенденції розвитку соціальної сфери; територіального, представлення економіко-географічні, етичні та інші особливості даного регіону. Практично кожний з цих параметрів вже сам по собі служить підставою для пошуків найпереважнішої структури соціально-культурного центру, пріоритетних напрямів його діяльності.

Соціально-культурні центри – це одна або багатопрофільна організації вільного, підприємницького ініціативного характеру. «Основні сутнісні риси такого центру, полягають в його широкому соціальному призначенні, яке (перш за все) полягає в задоволенні культурних інтересів різних категорій населення у сфері вільного часу і формуванні культурного середовища» [3].

Культурні центри створюються на основі добровільного об'єднання державних, суспільних, приватних, кооперативних, відомчих установ культури, спорту, народної освіти, сфери інформації, реклами, обслуговування і т.д. і мають статус юридичної особи. Їх відкриття здійснюється за територіально-виробничим принципом, шляхом об'єднання на договірній основі тих або інших соціально-культурних, дозвіллі і близьких за профілем формувань, що зберігають статус самостійної юридичної особи. Мета їх створення – інтеграція споріднених по своїх завданнях соціально-культурних об'єктів, використання сприятливих умов для реалізації творчого дозвіллі потенціалу вхідних в нього структурних одиниць і формувань, організація сумісних великомасштабних регіональних заходів, розробка і реалізація соціально-культурних програм.

Економічну основу діяльності центрів складає господарський механізм, включаючи використання бюджетних і позабюджетних асигнувань, дотацій і надходжень від пайової участі різних відомств, підприємств установ, суспільних організацій, доходів від надання платних послуг, колективів, орендної платні і т.д., що самоокупаються

Структура культурного центру заснована на взаємодії професійної або напівпрофесійної праці організаторів в особі штатних соціальних працівників, педагогів, режисерів з одного боку, а з іншою – розвиваючої, творчої ігрової, розважальної, оздоровчої діяльності всіх учасників: дітей, підлітків, молоді, дорослих.

Окремо узяті соціальні інститути (клуб, бібліотека, парк, музей, школа, кінотеатр і т.д.) перестають бути автономними джерелами культури для жителів регіону, а стають в рамках соціально-культурного центру структурою забезпечуючи повноцінне культурне обслуговування населення.

У роботі з молоддю дозвіллі центри відкритого типу притримуються принципам змагання, взаємної пошани, довір'я і уваги учасників один до одного, індивідуального підходу і єдності інтересів особистості і колективу.

Це те загальне, що дозволяє розглядати культурний центр як особливий соціальний інститут. Проте у кожному конкретному випадку (як установа даного типу) він може виявлятися в своїй специфічній формі, визначуваній діапазони пропонованих культурних занять. Потрібно наголосити на наступному, що залежно від контингенту людей, їх смаків, що склалися, традицій, переваг у сфері дозвілля культурного центру, можуть бути переважно рекреативно розважального характеру, спортивно-оздоровчого, орієнтуватися на активні форми культурної діяльності населення (наприклад, виступати як база діяльності різних любительських об'єднань) або поєднувати в собі в рівній мірі всі позначені види. Такі центри створюються і функціонують в різнотипних мікрорайонах великих міст, а також середніх і малих.

Принциповою відмінністю сучасних культурних центрів від функціонуючих раніше будинків і палаців культури (у зв'язку з перспективними тенденціями у сфері дозвілля) є переважний акцент в їх діяльності на групові і індивідуальні форми роботи з різними соціально-демократичними групами населення, особливо з підлітками, молоддю, людьми пенсійного віку. Та і в самій ідеї соціально-культурних центрів відкритого типу пріоритети беззастережно віддані демократизму, самодіяльності і ініціативі населення і суспільному самоврядуванню. В таких центрах повинні максимально використовувати великі і потенційні можливості таких соціальних інститутів, як сім'я, трудовий або учбовий колектив, різні суспільні організації і т.д.

Звідси витікає, що сутність культурного центру «бачиться, перш за все, як сконцентрована в просторовому відношенні культурно-дозвілліва діяльність соціальної спільності, зв'язаної єдністю території мешкання» [3; 4; 5]. А так само слід врахувати, що просторові межі потрібно розуміти не тільки як стіни однієї будівлі. Такий центр може бути сукупністю будівель, призначених для здійснення різних видів культурних занять, що знаходяться в межах обмеженої території. І тоді культурний центр виявиться привабливішим для людей, якщо включатиме сукупність традиційно місць відпочинку, що найбільш часто використовуються населенням для зустрічей, спілкування, масових гулянь і т.д., що склалися (наприклад, який-небудь парк, вулиця міста, набережна протікаючої в місті річки і т.д.).

Дійсно, культурні центри є місцем певної концентрації соціально-культурної діяльності людей у сфері дозвілля, місцем, де кожна людина придбає навички самоствердження в творчості самореалізації, досвід дозвіллівої поведінки, тобто сферою найбільшого сприяння для розвитку особистості. В арсеналі культурного центру – невичерпні можливості створення ситуації успіху для кожної людини, що благотворно позначається на зміцненні його гідності, високий рівень культурно-технічної оснащеності, використання сучасних дозвіллівих технологій, форм і методів, естетично насичений простір і високий художній рівень дозвіллівого процесу. Тут культурне дозвілля для людини перетворюється на спосіб життя в заповненні вільного часу різноманітними, змістовно насиченими видами діяльності.

У рамках соціально-культурних центрів створюються всі умови для зняття певної психологічної напруги розкриваються інтелектуальні, психолого-педагогічні, освітньо-розвиваються якості особистості, розкріпаються ініціатива і самодіяльність.

У багатьох населених пунктах одні культурні центри стають улюбленим і звичним місцем відпочинку, зустрічей з друзями і знайомими, розумного проведення свого дозвілля для відносно постійного складу населення (дітей,

підлітків, молоді, пенсіонерів і т.д.), а інші центри, навпаки бувають розраховані на постійно змінній контингент відвідувачів, які приходять сюди, маючи нагоду вільно здійснюваного вибору.

Просторове рішення, технічне озброєння, господарсько-правове, економічне забезпечення діяльності – перші кроки у формуванні центру дозвілля як установи культури нового типу. Необхідним кроком до його активного функціонування є підготовка кадрів, забезпечуючих і здійснюючих діяльність центрів дозвілля. Для формування системи центрів дозвілля до роботи в них притягуватимуться фахівці різних областей діяльності: педагоги, психологи, художники, режисери, методисти, менеджери і ін. Буде потрібно вчинити процес переорієнтації працівника установи культури з вузькопрофесійної позиції на комплексний, системний підхід до власної діяльності.

Такий фахівець повинен буде освоїти практично:

- культуру дозвіллевої діяльності у всій повноті її змісту і у всіх її аспектах;
- усі сучасні технічні засоби, що використовуються як для безпосереднього обслуговування відвідувачів центрів, так і для забезпечення умов їх діяльності, для підготовки і розробки дозвіллевих програм;
- методи ведення дозвіллевих програм з дотриманням всіх принципів їх реалізації;
- мистецтво спілкування в умовах вільного вибору відвідувачами програм їх власної діяльності;
- логіку розробки і постановки нових дозвіллевих програм;
- методіку організації діяльності творчих майстерень, формування постійного активу відвідувачів центру дозвілля [6].

Здійснення пошуку нестандартних підходів і рішень, який зв'язаний з тим, що дозвіллеві заняття сучасного соціуму через диференціацію інтересів і запити молоді і все населення в цілому вже не вписуються в жорсткі рамки традиційних форм.

Яскраво виражена соціальна відвертість культурних центрів знаходить віддзеркалення в створенні зон і секторів вільного спілкування, аматорства, майстерності. Сприятливі умови в них не тільки сприяють саморозвитку і самовихованню особистості, але і забезпечують свободу саморухів дітей, підлітків, дорослих до достовірно творчої дозвіллевої діяльності.

Зони аматорства і майстерності, де кожному жителю соціуму гарантується вибір дозвіллевих занять, можуть претендувати і на статус авторської школи: дорослі захоплюють своєю улюбленою справою дітей і підлітків, а виникаюча на цій основі дозвіллева спільність дістає можливість для творчої самоорганізації, самовираження і самоствердження. Закономірний висновок про те, що авторські школи, які раніше зв'язувалися головним чином з шкільним учбовим процесом, сьогодні стають природним і необхідним атрибутом соціально-культурної сфери.

Не дивлячись на відмінності в змісті і підходах, різний профільні соціально-культурні центри виділяються загальною для всіх межею – своєю інтеграційною функцією в суспільному вихованні дітей і підлітків. На основі вивчення навколишнього середовища вони сприяють соціалізації їх дозвілля через зміцнення і збагачення зв'язків і відносин дитини, підлітка з сім'єю і суспільством. Саме у цьому і полягає важлива роль дозвіллевих центрів як посередників між соціальним середовищем і мікросвітом особистості. Центри упроваджують в практику з соціума безліч альтернативних, традиційних і нетрадиційних, масових і групових форм з яскраво вираженою дозвіллевою спрямованістю і механізмом спілкування: «сім'я – діти», «сім'я – сім'я», «діти – діти», «діти – підлітки – дорослі». Тут можна виділити різні варіанти дитячих і сімейних свят і фестивалів: Дні матері; Дні батька; Дні бабусь і дідусів; ігрові сімейні конкурси-змагання; «Спортивна сім'я»; «Музична сім'я»; «Сім'я-ерудит» і др.; конкурси

сімейних, батьківських газет; ярмарки-розпродажі сімейних виробів; читацькі конференції типу «Круг сімейного читання» і т.д.

На базі культурних центрів функціонують інваріантні моделі дитячих, підліткових і змішаних сімейних клубів і любительських об'єднань, фольклорних колективів, самодіяльних ансамблів, етнографічних експедицій, сімейних майстерень прикладної творчості.

Апробується безліч форм соціальної, психологічної реабілітації дітей, підлітків, дорослих, в першу чергу з неповних, важких, малозабезпечених, молодих, багатодітних сімей: телефони довір'я, відкриті телефони, консультації психологів, лікарів, педагогів, юристів, соціальні вітальні, групи спілкування і клуби сімейного виховання і т.д. У цих та інших формах діти, підлітки, дорослі досягають складний, багатогранний досвід соціально-культурної діяльності, долають внутрішні конфлікти, дефіцит взаємного довір'я в сім'ях і в соціумі, знаходять можливості для здійснення творчих задумів.

Знання особливостей, функції і концепції формування центрів дозвілля необхідно для кожного соціального працівника, соціального педагога, культурного, економіста соціально-культурної сфери, соціолога, які в однаковій мірі відповідальні за розробку проектів і їх реалізацію.

Підводячи підсумок в розгляді діяльності культурних центрів, потрібно наголосити на наступному: що їх діяльність тільки тоді приверне до себе молодих людей і викличе у них прагнення бути присутній на дозвіллевих програмах, коли вони різноманітні і привабливі. Кожний сучасний культурно-дозвіллевий центр повинен стати для молоді улюбленим місцем відпочинку і спілкування і місцем резонного проведення свого дозвілля.

Література

1. Клуб: культура досуга. – М. : Профиздат, 1987. – 184 с.
2. Романов А. Т. Детские клубы – центры внешкольной и внеклассной работы / А. Т. Романов. – К. : Педагогика, 1982. – 216 с.
3. Киселева Т. Г. Основы социально-культурной деятельности : учебное пособие / Т. Г. Киселева, Ю. Д. Красильников. – М. : Изд-во МГУК, 1995. – 136 с.
4. Киселева Т. Г. Межведомственные культурно-досуговые центры открытого типа / Т. Г. Киселева, Ю. Д. Красильников // Социальная педагогика: проблемы, поиски, решения : проспект / ВНИК АПН СССР. – М., 1991. – С. 3.
5. Харченко С. Я. Організація вільного часу школярів : навч.-метод. посіб. / С. Я. Харченко, І. В. Белецька, Т. С. Гаміна. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 304 с.
6. Мирошкина М. Как составить программу работы клуба по месту жительства / М. Мирошкина // Народное образование. – 2001. – №3. – С. 28 – 31.

Аннотация. Белецкая И. В. Деятельность культурно-досуговых центров по организации досуга молодежи. В статье рассматривается деятельность культурно-досуговых центров по организации досуга молодежи. Деятельность досуговых учреждений должна быть направлена на создание самых благоприятных оптимальных условий для отдыха, для развития духовных и творческих способностей молодежи.

Ключевые слова: молодежь, досуг, культурно-досуговая деятельность, культурно-досуговые центры, социально-культурные центры.

Summary. Beleckaya I. V. Activity of cultural-leisure centers for organization of leisure of youth. The article considers the activities of cultural-leisure centers for organization of leisure of youth. Activities recreational institutions should be aimed at creating the most favorable optimum conditions for recreation, for the development of the spiritual and creative abilities of youth.

Key words: youth, leisure, cultural and leisure activities, cultural and recreational centers, socio-cultural centers.